

FESTSPILLENE
I BERGEN

PROGRAM
KR 20

GRIEGHALLEN
GRIEGSALEN

28. MAI

Hollywood Exiles

BERGEN
INTERNATIONAL
FESTIVAL

21. MAI — 04. JUNI
2014

DNB

Bank fra
A til Å

STOLT SPONSOR AV MANGFOLDET

Vi er opptatt av et levende kultur-, idretts- og organisasjonsliv, både nasjonalt og lokalt. I over 60 år har vi samarbeidet med Festspillene i Bergen, en viktig arena for utøvende kunst. Vårt samarbeid bidrar til at flere får gleden av de mulighetene og tilbudene som finnes.

DNB sponser levende kultur.

Hollywood Exiles

GRIEGHALLEN, GRIEGSALEN

28. mai kl 19:30
28 May at 19:30

Varighet: 1 t 50 min, inkl. pause
Duration: 1:50 incl. interval

Bergen Filharmoniske Orkester
Bergen Philharmonic Orchestra
Andrew Litton dirigent *conductor*
Daniel Hope fiolin *violin*

Erich Wolfgang Korngold (1897–1957)
Utdrag fra Snømannen *Excerpts from The Snowman*
«Der Schneemann»

Max Steiner (1888–1971)
Utdrag fra *Excerpts from Intermezzo & Tatt av vinden Gone with the Wind*

Erich Wolfgang Korngold
Fiolinkonsert i D-dur *Violin Concerto i D major*,
arr. Franz Waxman, op. 35

Pause *Interval*

Miklós Rózsa (1907–1995)
Utdrag fra *Excerpts from Ben Hur & El Cid*

Antonín Dvořák (1841–1904)
Humoreske *Humoresque*, op. 101/7

Hanns Eisler (1898–1962)/Sting
The Secret Marriage

Erich Wolfgang Korngold (1897–1957)
Utdrag fra En midtsommernattsdrøm *Excerpts from A Midsummer Night's Dream*

Kurt Weill (1900–1950)
Suite for fiolin og orkester *Suite for Violin and Orchestra*,
arr. Paul Bateman
(Førstegangsfremføring i Skandinavia Scandinavian premiere)

Dokumentarfilmen *Shadows in Paradise – Hitler's Exiles in Hollywood* vises kl 18:15. *The documentary Shadows in Paradise – Hitler's Exiles in Hollywood is shown at 18:15.*

Konserten tas opp av NRK. *This concert will be recorded by NRK, the Norwegian Broadcasting Corporation.*

Hollywood Exiles

Fra 1930-tallet av ble kinosalen en langt større formidler av symfonisk musikk enn konsertsalen. En viktig grunn til dette var at en rekke begavede komponister fra det turbulente Europa hadde funnet kunstnerisk eksil i Hollywood, midt under lydfilmens frammarsj.

Forfølgelsen av jøder, etniske minoriteter og annerledes tenkende i første del av det 20. århundre er et mørkt kapittel i Europas historie. Noen av komponistene som unnslett en dyster skjebne fikk innreise til USA. Disse hadde stort sett tre alternativer: musikkundervisning, musikkteateret på Broadway eller filmmusikken i Hollywood.

Blant de som lyktes i filmbyen finner vi et solid knippe i kveldens program. Hvorfor ble akkurat disse komponistene så betydningsfulle for filmmusikkens utvikling? En viktig forutsetning ligger utvilsomt i at de alle var uvanlig begavede både teknisk og musikalsk. Sine stilistiske røtter hadde de i sent 1800- og tidlig 1900-tall, og de fleste hadde allerede et fast grep om fenomenet musikalsk dramaturgi. Alt dette skulle komme filmmediet til gode.

Erich Wolfgang Korngold er et skoleeksempel på det hele. Som barn i Wien ble han utropt til geni av selveste Gustav Mahler. Tro det eller ei, ballettpantomimen *Der Schneemann* («Snømannen») ble fullført før han fylte 12! Men det var teatermannen Max Reinhardt som førte Korngold til Hollywood. Han hadde fått i oppdrag å regissere en filmversjon av Shakespeares *A Midsummer Night's Dream* (1935). Til denne filmen skulle det brukes musikk av Mendelssohn. Det ble til at hans tidligere samarbeidspartner Korngold kom over Atlanteren som musikalsk arrangør. Og dette ble faktisk den jødiskfødte komponistens redning: Få år etter ble filmmusikk hans hovedbeskjeftigelse, og han ble boende i Hollywood resten av sitt liv. Korngolds velklingende *Fiolinkonsert i D-dur* representerer trangten til å kombinere karrieren som komponist for konsertsalen med virksomheten som filmkomponist i Hollywood. I dette verket benytter han bl.a. temaer fra sine innholdsrike filmpartiturer. Og solisten, selve hovedrolleinnhaveren, er i bildet fra første stund.

Utviklingen av filmmusikken i Hollywoods gullalder er utenkelig uten Max Steiner og de nære forbindelser mellom musikk, bilde og fortelling han ble kjent for å skape. Også han var vidunderbarn fra Wien – til Hollywood kom han allerede i 1929. Mange av filmene han skrev musikk til har gått inn i historien som klassikere. I den største

av dem alle, *Tatt av vinden*, hører vi hele 2 timer og 36 minutter med musikk for stort orkester. At filmen starter med et stillbilde og en ouverture før de monumentale fortekstene, sier mye om de musikalske ambisjonene Hollywood knyttet til sine storfilmer i disse årene.

Ungarskfødte Miklós Rózsa, nok et vidunderbarn, ble egentlig introdusert til filmmusikken av sin gode venn Arthur Honegger. I *Ben Hur* får vi enda et eksempel på kombinasjonen av et storslagent filmepos med storslagen musikk. Når det gjelder den allsidige Frank Waxman (Franz Wachsmann), hadde han allerede startet karrieren med bigeskeft som arrangør av filmmusikk i Berlin. Sammen med bl.a. komponistens virtuose *Carmen-fantasi*, er arrangementet av Dvoraks *Humoreske*, op. 101/7 med i filmen *Humoresque*. Filmen handler om en ung fiolinist og forholdet til en noe eldre, kvinnelig kunstmesen. I denne filmen medvirker ingen ringere enn fiolinisten Isaac Stern som stuntman: Det er hans spillende hender vi ser i nærbildene.

I vår del av verden er Hanns Eisler og Kurt Weill kanskje mer kjent for sine samarbeid med Brecht i Berlin, enn for sin filmmusikk i Hollywood. I utgangspunktet var de nok også mer modernistisk orientert enn sine kolleger i kveldens program. Men at også Eisler og Weill kom til å spille en rolle, sier både noe om den politiske situasjonen, om musikkens grenseløshet og om komponistenes allsidighet. Hovedarenaen for Weills del var Broadway, der han ble en fornyer av det amerikanske musikkteateret. Men innsatsen i Hollywood inngår også i hans omfattende musikalske engasjement i den nye verden. Arrangementene fra Weills stadig livskraftige musikk utgjør dermed et velplassert utropstegn for kveldens konsert.

Tekst: Magnar Breivik

Bergen Filharmoniske Orkester har status som nasjonalorkester og kan som ett av verdens eldste orkestre føre sin historie tilbake til 1765. Edvard Grieg var i årene 1880–82 orkesterets kunstneriske leder. Orkesteret teller nå 100 musikere. I 2015 feirer orkesteret sitt 250-årsjubileum. Amerikanske Andrew Litton er sjefdirigent og kunstnerisk leder frem til høsten 2015. Under Littons ledelse har orkesteret styrket sin internasjonale turnévirkosomhet, med en rekke turneer i Europa, USA og de nordiske landene de siste årene. Orkesteret er svært aktivt på platemarkedet og har i løpet av de fem siste årene bidratt til over 30 nye innspillinger, deriblant *Vårofferet*, *Ildfuglen* og *Petrusjka* av Stravinskij, Messiaens *Turangalila-symfoni*, transkripsjoner av Luciano Berio og serier med musikk av Johan Halvorsen og Johan Svendsen. Orkesteret engasjerer seg i utviklingen av unge musikere, og arrangerer blant annet De Unges Konsert årlig. Bergen Filharmoniske Orkester er basert i Grieghallen, men er hele Vestlandets orkester med faste konserter i blant annet Førde og Haugesund. Edward Gardner er kommende sjefdirigent og tar over etter Andrew Litton i oktober 2015.

Andrew Litton er, i tillegg til å være kunstnerisk leder for Bergen Filharmoniske Orkester, kunstnerisk leder for Minnesota Orchestra sin Sommerfest, æresdirigent for Bournemouth Symphony Orchestra i England, og har Emeritus-tittel i Dallas Symphony Orchestra. Han er også nylig utnevnt til kunstnerisk leder for Colorado Symphony Orchestra. Han opptrer med disse jevnlig og gjestedirigerer verdens ledende orkestre og operaselskap blant annet i New York, Moskva, Tokyo, Israel og Frankrike. Han har også ledet alle de største orkestrene i Storbritannia og ved Metropolitan Opera, Royal Opera, Welsh National Opera, English National Opera, samt operahusene i Dallas, St. Louis, and Los Angeles.

Daniel Hope ble født i Sør-Afrika og vokste opp i England, hvor han tok eksamen ved Royal Academy of Music. Som 11-åring ble han invitert av Yehudi Menuhin til å spille Bartók-duetter med ham på tysk fjernsyn. Dette ble begynnelsen på et langt partnerskap bestående av over 60 konserter. Hope opptrer i dag som solist med verdens ledende orkestre og dirigenter, han dirigerer mange ensembler fra fiolinen og spiller kammermusikk på tradisjonelle og nye arenaer. Han hylles både for sin musikalske allsidighet og kreativitet, samt for sitt humanitære engasjement. Hope har blitt Grammy-nominert en rekke ganger, han har vunnet en Classical BRIT Award, Deutscher Schallplattenpreis, og fått ECHO Klassik-prisen fem år på rad. Hope er opptatt av samtidsmusikk, og har hatt nær kontakt med komponister som HK Gruber, Sofia Gubaidulina, György Kurtág og Krzysztof Penderecki. Hans album *Spheres* (2013) inneholder førsteplassinnspillinger av fire verk skrevet for ham.

Hollywood Exiles

From the 1930s onwards the cinema brought symphonic music to far larger audiences than the concert hall. One important reason was that several gifted composers had found artistic exile from the turbulence of Europe in Hollywood at the heyday of the sound film.

Persecution of Jews, ethnic minorities and dissidents in the early twentieth century is a murky chapter of European history. Some of the composers who escaped a grim fate were admitted to the USA, where they basically had three options: music teaching, musical theatre on Broadway or film music in Hollywood.

This evening's programme presents a good handful of Hollywood's success stories. Why were just these composers so important to the development of film music? One major reason is the fact that they were all exceptionally gifted, both technically and musically. They had their stylistic roots in the late nineteenth and early twentieth centuries, and most already had a good grasp of musical dramaturgy. This was to benefit film as a medium.

Erich Wolfgang Korngold is a prime example. As a child in Vienna he was considered a genius by no less a personage than Gustav Mahler. Incredibly, his ballet pantomime Der Schneemann (the Snowman) was completed before he was twelve! However, it was Max Reinhardt, the theatre director and actor, who brought Korngold to Hollywood. Reinhardt had been commissioned to direct a film version of Shakespeare's A Midsummer Night's Dream (1935), using Mendelssohn's music. Korngold came across the Atlantic as an arranger, and this was a saving grace for him: within a few years film music became his principal occupation, and he lived in Hollywood for the rest of his life. His melodious Violin Concerto in D major represents his desire to compose for the concert hall alongside his lucrative profession as a composer of film music. In this work he re-uses themes from his film scores, and the soloist, the main character, is in the picture from the first frame.

The development of film music in Hollywood's golden era is inconceivable without Max Steiner and the close connections between music, image and story that he was known for creating. He too was a Viennese child prodigy, who came to Hollywood as early as 1929. Many of the films for which he composed have gone down in history as classics. In the greatest of them all, Gone with the Wind, there is 2 hours and 36 minutes of music for full orchestra. The fact that the film starts with a still picture and overture before the monumental titles testifies to the musical ambitions Hollywood had for its epic films at the time.

Hungarian-born Miklós Rózsa, another child prodigy, was introduced to film music by his good friend Arthur Honegger. In *Ben Hur* we witness yet another example of the combination of a monumental epic film and monumental music. The versatile composer Frank Waxman (Franz Wachsmann) had in Berlin already embarked on a sideline career as an arranger of film music. Alongside his own virtuoso *Carmen Fantasy*, the film *Humoresque* also contains his arrangement of Dvořák's piece of the same name, op. 101:7. The film is about a young violinist's relationship with an older woman, a patron of the arts. The playing hands we see in close-up in the film are those of a stand-in – the celebrated Isaac Stern.

In our part of the world Hanns Eisler and Kurt Weill are probably better known for their collaboration with Bertolt Brecht in Berlin, than for their Hollywood film music. In principle they were also more modernistic in their approach than the other composers in the programme. However, the very fact that Eisler and Weill also played a part is a comment on the political situation, on the limitlessness of music and on the versatility of the composers. Here Weill's main area of activity was Broadway, where he revitalised American musical theatre, but it is only one facet of his musical involvement in the New World. The arrangements of Weill's ever-vital music thus form an appropriate exclamation mark to conclude the concert.

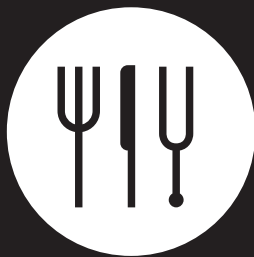
Text: Magnar Breivik

English version: Roger Martin

The Bergen Philharmonic Orchestra, one of two Norwegian National Orchestras, dates back to 1765 and is thus one of the world's oldest orchestras. Edvard Grieg was its artistic director during the years 1880–82. It is currently comprised of 100 musicians. The orchestra will celebrate its 250th year in 2015. The American conductor Andrew Litton is Music Director until fall 2015. Under Litton's direction, the orchestra has raised its international profile considerably through recordings, extensive touring, and international commissions. The orchestra has released a large number of recordings, and have contributed to more than 30 records the last five years, including Stravinsky's *The Rite of Spring*, *The Fire Bird* and *Petrushka*, Messiaen's *Turangalila* symphony, transcriptions by Luciano Berio and music by Johan Halvsen and Johan Svendsen. The orchestra is committed to the development of young musicians on several levels, with a special annual concert featuring talents. The Bergen Philharmonic Orchestra is based in Grieghallen, Bergen, but is West-Norway's regional orchestra with regular concerts in Førde and Haugesund. Edward Gardner takes over as Chief Conductor in October 2015.

Andrew Litton has been the Music Director of Norway's Bergen Philharmonic Orchestra since 2003. He is also the Artistic Director of the Minnesota Orchestra's *Sommerfest*, Conductor Laureate of Britain's Bournemouth Symphony Orchestra, and Music Director Emeritus of the Dallas Symphony Orchestra. He was recently appointed Artistic Director of the Colorado Symphony Orchestra. Andrew Litton has appeared as guest conductor with more than 110 of the world's top orchestras and opera companies, including those of New York, Moscow, Tokyo, Israel, France, all the major orchestras of Britain, and the Metropolitan Opera, Royal Opera, Welsh National Opera, English National Opera, and the opera houses of Dallas, St. Louis, and Los Angeles.

Daniel Hope was born in South Africa and raised and educated in England, where he earned degrees at the Royal Academy of Music. When Hope was only eleven, he was invited by Yehudi Menuhin to play Bartók duos with him on German television. This launched a long artistic partnership consisting of over 60 concerts together. Hope appears as soloist with the world's major orchestras and conductors, directs many ensembles from the violin, and plays chamber music in a wide variety of traditional and new venues. He is celebrated for his musical versatility and creativity – as well as his dedication to humanitarian causes. Hope has earned numerous Grammy nominations, a Classical BRIT award, the *Deutsche Schallplattenpreis*, and five consecutive ECHO Klassik Prizes. Devoted to contemporary music, Hope has enjoyed close contact with composers such as HK Gruber, Sofia Gubaidulina and György Kurtág. His 2013 album *Spheres* featured the world premiere recording of four works written for him.

Festspillspisesteder 2014

Festspillspisested 2014 er et samarbeid mellom Festspillene og spisesteder i Bergen som ligger nær våre arenaer.

Her finner du et utvalg restauranter/spisesteder med god mat, ulike prisklasser og med høyst forskjellig menyprofil – fra det urnordiske og rotnorske til europeisk klassisisme med spennende, eksotiske innslag.

- 1 BARE Restaurant tlf. 40 00 24 55
- 2 Bocca Restaurant tlf. 55 23 16 13
- 3 Boha Restaurant tlf. 55 31 31 60
- 4 Bryggen Tracteursted tlf. 55 33 69 99
- 5 Bølgen & Moi tlf. 55 59 77 00
- 6 Colonialen i Litteraturhuset tlf. 55 90 16 00
- 7 Colonialen restaurant tlf. 55 90 16 00
- 8 Enhjørningen Fiskerestaurant tlf. 55 30 69 50
- 9 Fløien Folkerestaurant tlf. 55 33 69 99
- 10 Hanne på Høyden tlf. 55 32 34 32
- 11 Holbergstuen tlf. 55 55 20 55
- 12 Kroathai (Nygårdsgaten) tlf. 55 32 58 50
- 13 Lysverket tlf. 55 60 31 00
- 14 Ole Bull Restaurant tlf. 55 57 30 00
- 15 Pascal Mat & Vin tlf. 55 30 68 68
- 16 Restaurant Entré tlf. 55 30 68 00
- 17 Restaurant Lucullus tlf. 55 30 68 00
- 18 Spisestedet på Troidhaugen tlf. 55 33 69 99
- 19 Sumo tlf. 55 90 19 60
- 20 To kokker tlf. 55 30 69 55
- 21 Wesselstuen tlf. 55 55 49 49

www.fib.no/festspillspisested

Festspillene takker

Festspillene i Bergen er avhengig av mange og ulike støttespillere for å avvikle vårens store eventyr. Disse er med på å gjøre opplevelsen større.

Festspillambassadører

Yvonne og Bjarne Rieber
Grieg Foundation
Trond Mohn

Hovedsamarbeidspartnere

DNB
Statoil
Radisson Blu Hotel Norge
Dagens Næringsliv

Prosjektpartnere

Stiftelsen Kristian Gerhard Jebsen
Kavlifondet
Sparebanken Vest
– allmenntilrette midler
H. Westfal-Larsen og hustru Anna
Westfal-Larsens Almennyttige fond
AP Møller Fonden
GC Rieber Fondene

Festivalpartnere

Bergens Tidende
Nespresso
Anti Bergen
PwC
Telenor
Atea
Norwegian Hull Club
SUMO
07000 Bergen Taxi
Galleriet
A7 Print
Avinor
Securitas
Tesla
Olden
Steinway Piano Gallery Oslo
Fjord Line
LEGO® Norge
LEGOLAND® Billund

Offentlige støttespillere

Kulturdepartementet
Bergen kommune
Hordaland fylkeskommune
Utenriksdepartementet

Prosjektstøtte

Norsk Kulturråd
Institut Français, Oslo
Oticon Fonden
Nordisk kulturfond
J.W. Eides Stiftelse
Bergens Riksmålsforening
Fritt Ord
Sveriges ambassade
Québec Government Office

Samarbeidspartnere i kulturlivet

Arrangement Tjenester
Austevoll kommune
Barratt Due musikkintitutt
Bekkarvik Gjestgiveri
Bekkarvik Torg
Bergen Backline
Bergen Dansesenter
Bergen Filharmoniske Orkester
Bergen kulturskole
Bergen Kunsthall
Bergen Nasjonale Opera
BIT20 Ensemble
Bright
Buekorpsenes dag
Bymuseet i Bergen
Carte Blanche – Norges nasjonale kompani for samtidsdans
Collegium Músicúm
Cornerteateret
Columbi Egg
Det felles innvandrerråd, Hordaland
Bergen Internasjonale Kultursenter
Den Nationale Scene
Det Norske Teatret
Dramatikkens Hus
Dukkenkikkerverkstedet
Edvard Grieg Kor
Ervingen kulturhus, Gimle
Fargespill
Ferske Scener
Fosse-Gruppa
Fysak Allaktivitetshus
Griegakademiet, institutt for musikk, Universitetet i Bergen
Grieghallen
HiHat management
Holbergprisen
Hordaland Teater
Jifri Hlinka Klaverintitutt
Kirkemusikk i Bergen
Kolibri – Children At Risk Foundation
Kompani Camping
Kritikerlaget
Kulturoperatørene
KODE Kunstmuseene i Bergen
Logen Teater og Chagall
Musikklinjen v/Bergen Private Gymnas
Norges musikkhøgskole
Norges Musikkorps Forbund
Norsk Forfattersentrum Vestlandet
Ole Bull Scene
Ole Bulls villa, Valestrand
Olsvik skolekor
Oseana
Park Hotel Vossevangen
Raftstiftelsen
Revy & Teaterservice
Rekstensamlingene
Sjøforsvarets Musikkorps
Skranevatnet skolekor
Sort/Hvid
Stiftelsen Bryggen
Stand Up Norge
Studentorganisasjonene i Bergen
Teater Innlandet
Universitetet i Bergen
Ung i Kor-Vest
Voss gamle kino
Østre
Aarhus Teater

